

Alt vil blive synligt

Ved Steffen Hartmann

Steffen Hartmann (*1976) er klaveruddannet, medstifter af Hamburginstituttet "Mensch-Musik", forfatter, har omfattende foredrags- og seminarvirksomhed. Fra "Das Goetheanum" 46-2017.

Oversættelse Marianne Møller-Nielsen.

I forjættende fremtidsvisioner kan sandheder nogle gange trænge sig ind på bevidstheden på en måde, der ikke er sand. Men i en opvågning, der herved forpurrer afmagten, at sådan vil vi ikke imødegå fremtiden, kan der ske en tilknytning til de sande mysterier i vores tid.

Et grundfænomen, en slags signatur i vores tid, kan måske beskrives med følgende ord: alt vil blive synligt. Alt kommer frem i lyset. Intet vil kunne skjules længere. Her hjælper på en måde også den moderne teknologi med sin ekspanderende informationsstrøm og digitale netværk. I dag sker der næsten intet mere, som ikke også millioner af mennesker samtidigt får del i.¹

Det græske ord "apokalyptik" henviser til det samme. Det, som Johannes på Patmos skuede i en lille bjerggrotte, navnlig hørte, er jo ikke en skrækvision, men derimod "Apokalypse", som menes åbenbaringen af Jesu Kristi væsen i fortid, nutid og fremtid. Ud fra dette kan man sige, at vi lever i en apokalyptisk tidsalder, og netop fordi det Onde, det modstræbende er så stærkt i vores tid, så skinner Kristi lys desto stærkere. Og der, hvor dette lys skinner, kan intet skjules længere. Alt kommer for dagens lys.

Måske udtrykkes allerede heri, hvad man kunne kalde vor tids mysterier: alt bliver åbenbart. Det gælder såvel i det store som i det små. Også i det mellem menneskelige står vi egentligt nøgne overfor hinanden, så vi næsten ikke mere kan skjule vores fejl og ufuldkommenheder. Overalt, hvor man begynder at samarbejde mere intensivt, der ser man de andres svagheder. Men på den anden side ser de andre heldigvis så også ens egne svagheder. Dobbeltgængerne bliver mindst ligeså synlige som det stræbende menneske ved siden af. Alt bliver åbenbart.

Man kan naturligvis indvende, at vi lever i en tid, hvor der aldrig er blevet løjet så meget, manipuleret og tilsløret, særligt igennem medierne. Det er mærkeligt: på den ene side vil alt åbenbares, men samtidigt lyves der så meget og manipuleres som aldrig tidligere i menneskehedens historie. Men også dette er åbenlyst! Vi lever i en tid, i hvilken enhver, der virkelig søger, kan erkende i hvilket omfang, der lyves.

Indbyrdes hænger alt sammen

Spørgsmålet, hvad vor tids kommende mysterier består af, rækker endnu dybere. For ikke kun bliver alt synligt, men alt hænger også sammen med hinanden. Rent økonomisk betragtet er det åbenlyst, at den T-shirt, jeg har på, kommer fra Kina, kaffen, som jeg drikker, stammer fra Brasilien og

den malm, der er i min laptop er blevet udvundet i Afrika. Jeg kan altså ikke bevæge mig et skridt uden samtidigt at være forbundet med hele verden – med det arbejde, som utallige mennesker udøver, og som jeg vel aldrig kommer til at kende. Vi lever i en verden, hvor enhver har muligheden for at erkende: alt hænger indbyrdes sammen. I det store såvel som i det små. Når det kommer til stykket, så har det en indvirkning på hele menneskeheden, hvad jeg tænker, eller hvad jeg gør.

Ud fra det synspunkt lever vi i en tid, hvor de dybeste mysteriehemmeligheder er blevet en eksistentiel realitet for alle mennesker: alt vil blive synligt, og alt har en sammenhæng. Det springende punkt er, om vi kan gribe og erkende dette med det vågne Jeg, eller om vi mere eller mindre sover os fra det og lider under det. Og deraf afhænger det også, om det kommende kan realiseres på en god måde – eller på en problematisk måde. For de modstræbende mysterier aktiveres samtidigt stærkere, altså det Ondes mysterier, som vi må forsøge at iagttage med opmærksomhed og forstå for netop derved at vågne op til, at det ikke er sådan, vi vil gå fremtiden i møde. Modstandsvæsenernes impulser kan vi genkende på mod-fremtidsbillederne, fordi deres ophavs-mænd ikke er selvskabende, og at de i grunden kun kan fordreje, manipulere og karikere det guddommelige, for på denne måde at bekæmpe det. I denne sammenhæng er det interessant at kaste et blik på den US – amerikanske forfatter Dave Eggers bestsellerroman "The Circle". Heri beskrives med en klarsynet genialitet den nære fremtid, som egentlig allerede er begyndt, og som nådesløst bevæger sig imod os.

Antikrists mantraer

"The Circle" er en koncern, som forener Googles, Apples, Facebooks og Twitters forretningsområder, og som stiller op for at redde verden. Umiddelbart handler det om et yderst humanistisk foretagende. "The Circle" tager på kærlig vis vare på sine kunder og medarbejdere nat og dag, og det drejer sig for den om perfektion, om menneskets fuldendelse. En af hovedpersonerne i romanen siger i en samtale: "Jeg er overbevist om menneskets evne til fuldkommenhed. Jeg tror, vi kan blive bedre. Jeg tror, vi kan blive perfekte eller næsten perfekte. Og når vi bliver vor bedstes selv, så er mulighederne endeløse. Vi kan løse ethvert problem. Vi kan helbrede enhver sygdom, sejre over sulden, alt dette fordi vi ikke mere vil lade os hindre af vores egne svagheder".²

Det lyder i første omgang meget godt, og man kunne endda tilføje: måske er det i virkeligheden en mere suc-

cesfuld model end Antroposofisk Selskab. Men hvis man mærker lidt efter, hvordan der bliver talt, så kan man høre, hvordan det samme væsen taler, som i år 1900 på en virksomhedsfuld måde blev karakteriseret af Wladimir Solowjow i hans ”korte fortælling om Antikrist.” Det er egentlig Antikrist, der taler sådan: vi kan lave alting perfekt, vi kan eliminere al lidelse, vi kan få greb om alting. Solowjows Antikrist bringer tre ting: han bringer verdensfred, han løser hungersnøden, og han bringer underholdning dag og nat. Solowjows Antikrist er så at sige en forløber for ”The Circle”.

Der findes sådan noget som tre mantraer i romanen. Dave Eggers benævner dem naturligvis ikke sådan, men de kan absolut betegnes som værende Antikrists mantraer. Det første mantra hedder: ”Hemmeligheder er løgne.” Det andet: ”At dele er at hele.” Og det tredje lyder: ”Alt privat er tyveri.” The Circle siger: vi vil have, at menneskefamilien er perfekt, at alle er forbundne, at alle er gensidigt afhængige eller sagt i romanens sprog: at alle bliver ”transparente”. Og enhver hemmelighed er egentlig asocial, for en hemmelighed deler man jo ikke med et fællesskab. Det kunne jo ske, at informationer, der ville være vigtige for en eller anden af de milliarder af kunder, blev fortiede – med hensyn til sygdom, et levedsmiddel eller måske det næste livsafsnit. Noget kan kun være godt, hvis alt er ”transparent”, hvis alt deles. Denne delen er helbredelse.

Når mennesker bliver ”transparente”

Og det beskrives konsekvent i romanen. Det drejer sig om, at menneskene skal blive ”transparente”, og det er interessant nok helt tæt på Mysteriehændelsen: alt vil blive synligt, åbenbares. Der findes i romanen perfekte kameraer, små kugler, der optager alting og kan overføre alt. Og The Circles mål er at installere disse kameraer over hele verden, så alt kan optages, overføres og derved kommunikeres i realtid. At blive ”transparent” vil sige, at man får en sådan kugle hængt om halsen og bærer den – bedst i en kæde – i hjerteområdet. Så er man ”transparent”.

Betragter man dette ud fra antroposofien, så kan det forstås som en slags antikristelige indvielse - med tilsvarende alvorlige følger. Den unge kvinde, der bliver transparent, er så ikke pludseligt kun forbundet med millioner af mennesker, der får alting med i samme nu, men følgende sker også: ”Hun var befriet for dårlige vaner. Hun var befriet for at gøre ting, hun ikke havde lyst til, at spise og drikke noget, der ikke gjorde hende godt. Siden hun var blevet transparent, var hun blevet mere nobel. Folk anså hende som et forbillede. Mødre sagde, at deres døtre så op til hende, og det gav hende en ansvarsfølelse, og denne følelse af ansvar overfor Circlerne, kunderne, partnerne, ungdommen, som betragtede hende som en inspirationskilde – sørgede for, at hun blev stående på jorden, og det opmuntrede hende.”³ Her sker der altså noget, som det virkelig drejer sig om i

nutiden: nemlig at forbinde sig med andre mennesker gennem sine hjertekræfter, i det hele taget at forbinde sig med hele menneskeheden. Men det sker på en perverteret måde. De nutidige mysterier består i, at dette gøres igennem Jegkræfterne ud fra individuel frihed og med fuld risiko for at mislykkes og med faren for magtesløshed. Men her i Circle, hvor alt bliver perfektioneret, alt organiseres, der virker helt andre kræfter. Circlen tilstræber fuldkommengørelsen, som opnås, så snart alle mennesker er transparente, og kredsen sluttet. Der tegnes her et billede af en menneskehed, som i grunden modsvarer sandheden, men dog er fordrejet og forrykket til et forkert niveau.

Selvom det forbliver uklart, hvorvidt forfatteren er sig selv det bevidst, bliver det tydeligt, hvorledes dette væsen på en meget præcis måde udøver en fascination på mennesker, fordrejer sagen, men kun så lidt, så man må spørge sig selv: hvad er nu godt ved det, hvad er berettiget, og hvad er egentligt umenneskeligt?

”At dele er at hele” – det kan opfattes på den ene eller anden måde. Hvis menneskene blev gennemsigtige som i ”The Circle”, så var de sikkert ikke mennesker mere i en overskuelig fremtid.

Advarsel eller selvopfyldende profeti?

Hvad der her begynder at åbenbare sig, er ikke Ahriman og heller ikke Lucifer – det er virkelig Antikrist, altså et væsen, som så at sige vil være den bedre Kristus, som vil være i stedet for Kristus. Antikrist siger i grunden: ”Ja, der var en, der for 2000 år siden forsøgte noget, men han mislykkedes jo. Han døde en jammerlig død på korset. Og er det sidenhen blevet bedre? Nej!” Der er ingen, der taler sådan udover Antikrist.

Ligesom i George Orwells roman ”1984” eller Aldous Huxleys ”Fagre nye verden” kan man også her i ”The Circle” spørge sig selv: beskrives her en fremtidsvision for at advare? Eller er det ikke meget mere en suggestiv, programmatisk fortælling, som går ud på at udfolde realitetsdannende virkning? En virkning, som er kimagtig anlagt men forstærket, for virkelig igennem hensigten med en selvopfyldende profeti at blive til realitet?

I romanen findes der i al væsentlighed kun én person, der yder modstand. Millioner andre følger med fremfor alt politikere, for hvad ville det være for en repræsentant for folket, som havde noget at skjule? Herudfra udvikler der sig en utrolig malstrøm, en totalitær dynamik. Man må som læser så at sige træde et skridt tilbage og forsøge at udvide synsfeltet og spørge sig selv, hvad der her går skævt. Men man må også være opmærksom på at få luft til at trække vejret i forhold til de sande Mysterier i vores tid, som ikke er fordrejede, manipulerede eller forrykkede.

Meningen med lidelse

Endnu et af Antikrists mantraer lyder: lidelse er meningsløs. Der er ingen mening med lidelse. Det ville være bedst, hvis ingen mennesker skulle lide mere. Og løsningen i ro-

manen ”The Circle” er jo gennemsigtigheden, og at man deler alt. Men hvad fortæller Kristus os i forbindelse med lidelse? Ville Kristus sige, at lidelse er meningsløs? Har Kristus ikke som grundholdning, at han tager hele menneskehedens lidelse, alt det uforløste, al skyld på sig – og lider frygteligt under det? Havde Kristus ikke den impuls, at han skulle udstå alt dette som menneske? Han kommer som Gud, men senest i Gethsemane efter Nadveren og i natten før Korsfæstelsen, da lider han ikke mere som Gud, men som menneske. Ikke mere som en, der står over, men som en, der kommer og stiller sig på samme trin som os.

Salige er de lidende. Salige er de, som aftvinger lidelsen mening. Salige er de, som går igennem lidelsen med deres Jeg. Men det kan altid kun hver enkelt. Det kan man ikke organisere, ikke programmere og ikke bestemme. Man kan høre om det – fra menneske til menneske – opmuntre og hjælpe hinanden altid i Michaelsk tillid: hver enkelt skal nok klare det, hvis vedkommende virkelig prøver. Et helt specielt fænomen, som hænger sammen med dette, viser sig i, hvordan ens egen dobbeltgænger forholder sig til døden. Man kunne også sige: til lidelsen. Til døden, for så vidt som den repræsenterer det nåleøje, hvor alt fortættes. Det er kendt fra samværet med døende mennesker, at den døende kort før døden indtræffer – nogle gange også et par dage før – forvandler sig, at vedkommende bliver mildere, fredeligere og roligere. Rudolf Steiner har beskrevet, hvordan dobbeltgænger kort før døden forlader den døende. Man kan i ordets egentlige betydning sige: dobbeltgænger kan ikke lide døden. Han vil ikke dø, og fordi han ikke kan tåle døden, så går han ud lidt før, således at mennesket på grund af dette så at sige lettet kan gå igennem døden.⁴

Dobbeltgængerens dødsfrygt

At nå til dette knusende punkt og at indrømme denne sammenhæng overfor sig selv, er også en del af den antroposofiske erkendelsesvej: det nuværende Jeg er egentlig ubetydelig set i forhold til den medbragte dobbeltgænger og dennes ansamlede, uforløste skyldige andele, der er samlet sammen i løbet af alle foregående liv. Men nu, hvor døden nærmer sig, så går de. En dybere forståelse af denne sammenhæng kan være mulig, hvis man ser på Kristus og hans død på korset.

Døden var vel i den før-kristne tid noget helt andet. Igennem måden, hvorpå Kristus døde på korset, har han kristnet døden. Og netop dette er det, som dobbeltgænger ikke kan tåle. Man kunne helt usminket sige: dobbeltgænger er i allerhøjeste grad ukristelig. Og heraf kan man igen udlede: alt ukristeligt ved mig, det er min dobbeltgænger. Og nu findes der noget, som er blevet helt igennem kristeligt, nemlig dødens nåleøje. Kristus er gået dette igennem for os, og når vi dør, så betyder det, at man forbindes med Kristus – at dø med Kristus.

Hvad der her kommer til udtryk, er et urbillede på,

hvordan vi går det kommende i møde. Hvorved det kommende nu pludseligt ikke mere er abstrakt. Det kommer virkelig til syne som den Kommende, og det er egentligt Kristus, der kommer os i møde. Vi kan gå ham i møde, idet vi prøver at dø lidt hver dag. For der findes jo ikke kun den ene død, men derimod de mange små: afmagten, tomheden, hvor vi ikke mere ved, hvordan det skal gå videre. Men kan jeg forblive i mit Jeg og udholde afmagten, så gøres en erfaring: det tager ikke livet af mig. Jeg kan komme igen med det. Det går faktisk videre. Og at dobbeltgænger må gå ud – og om det så er for et kort øjeblik –, det forandrer noget i forholdet til Ham.

At tillade afmagten

Disse små dødsøjeblikke, som jeg dør, denne daglige afmagt, som dobbeltgænger ikke tåler, betyder: han står lige overfor mig. Det kan være meget nedslående. Men det medfører også en stor chance, for når han ikke mere er i mig, men står overfor mig, så løsnes forholdet lidt mere. Det bliver så mere frit for mig, hvordan jeg skal omgås ham. Et muligt samvær kunne bestå deri at dø lidt hver dag, at tillade denne afmagt og derigennem at give dobbeltgænger mulighed for at udtræde et øjeblik. At give mig selv muligheden for at se ham og derigennem – det kan jeg naturligvis ikke forcere, det er et spørgsmål om nåde – at give Kristus muligheden for at komme mig i møde.

Måske er også det Antroposofiske Selskab og dets bevægelse i fremtiden noget, hvor vi kan begynde at tale åbent og ærligt om det, som jeg her forsøger at antyde i tillid til, at stadig flere mennesker vil have behovet for ikke at være alene om det. For egentligt går det ikke, man har brug for det andet menneske. Den ene har brug for den anden, for at denne kan lokke sin dobbeltgænger frem. Jeg spørger også mig selv: er det nødvendigt, at den anden træder så meget ved siden af, så jeg derved som reaktion kommer frem til mine afgørende livsspørgsmål? Eller kunne det også tænkes, at en ven går helt fejl, og jeg derved kan aflæse: sådan skal du helst ikke gøre lige nu? På denne måde kan man være dybt taknemmelig overfor det andet menneske. Ethvert møde, enhver konflikt er en mulighed for en Jegudvikling.

Hvor mennesker har behovet for at mødes ud fra dette aspekt, kan det Kommende komme menneskehedens i møde på en helt anden måde, end det er tilfældet i ”The Circle”.

Måske hjælper Kristus os så hver enkelt til at finde det næste skridt, som passer til situationen i det pågældende øjeblik. Og måske kan man netop derved også genkende Kristus.⁵

1. Foredrag ved det 5. Himmelfartsstævne i forbindelse med fremtiden for Antroposofisk Selskab og Bevægelse ”At gå det kommende i møde”, 26 m aj 2017 ved Goetheanum. 2. Dave Eggers ”The Circle”, 2014, side 333. 3. Samme, side 374. 4. Se også: Mathijs van Alstein, ”Das eigene Leben neu sehen”, Hamburg 2013. 5. Flere aspekter til den antroposofiske bevægelses fremtid og til vor tids mysterier findes i ”Die Michael-Propheetie Rudolf Steiners und die Jahre 2012 bis 2033” (Edition Widar, 2017) af Steffen Hartmann.